

УДК 141.7“652”

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В АНТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Студ. Т.І. Вітюк

Наук. керівник доц. А. В. Сақун

Київський національний університет технологій та дизайну

Антична філософія сформувала основні західно-європейські підходи до виділення людини в якості окремої і спеціальної філософської проблеми. Антична філософія являє собою послідовний розвиток філософської думки і охоплює період понад тисячу років – з кінця 7 ст. до н. е. аж до 6 ст. н. е. і містить теорії, створені в Греції і Римі мислителями минулого. Проблема людини в античній філософії – проблема багатоаспектна, не має загального однакового формулювання. Філософи античності, особливо натурфілософи, розглядали людину як образ космосу, як «малий світ», мікрокосмос. У софістів людина – це розумна істота, яка творчо діє і в сфері культури, і в сфері пізнання. Тому істини – продукт людської творчості, так само як і культура. Отже, пізнання не відображає об'єктивний світ, а відтворює суб'єктивний світ людини.

Слідом за софістами проблему людини розробляє і Сократ, який акцентує увагу на внутрішньому світі, моральних якостях та можливостях, на душі, в якій бачить певну величину між світом ідей і світом речей. У центрі уваги Сократа, як і у деяких софістів, – людина. Але людина розглядалася Сократом тільки як моральна істота. Тому філософія Сократа – це етичний антропологізм. Сократ закликає пізнати самого себе. Але пізнати не означає сприйняти вже готову істину. Мета пізнання не дана у завершеному вигляді. Життя вимагає іншого: пізнавай, шукай самого себе, випробуй себе – чи добрий ти, знаючий чи ні. Розглядаючи людину як саму цінну, першоосновну істоту, Сократ звертається не до людини взагалі, а до конкретного індивіда. Але зводив філософію людини до вчення про душу і, отже, втратив цілісний погляд на людину та закликав певну традицію у філософській антропології, що далі розвивалася у платонівському вченні про дуалізм душі і тіла.

Сократ рішуче повертає філософські дослідження від вчення Комосу, природи до людини як духовної істоти. «Пізнай самого себе» – такою є головна теза сократівського філософствування. Розкриваючи проблему людини, він порушував питання про такі характеристики, як «мужність», «розсудливість», «доброта», «краса» тощо. Філософія Сократа – своєрідна межа в історії античної філософії. У всіх досократівських мислителів («досократики») світ виступає у вигляді цілісності, яка підпорядковує собі людину – «одну» з частинок космосу. Сократ же вирізняє людину, визнаючи предметом філософії відношення «людина-світ».

За Платоном в людині, завжди панує войовниче напруження не тільки між душею та тілом, внутрішнім і зовнішнім, але у самій душі, яка складається з пристрасті, мужності та духу. Платонівський дуалізм душі і тіла став визначальною ідеєю для розуміння людини в ідеалістичній філософії Заходу і зберігся у модифікованому вигляді аж до XIX ст.. Сформулювавши принцип розумного світорозуміння, філософи прийшли до відкриття людини як самостійної. Духовна цивілізація Заходу виявилася більш відкритою до змін, пошуків істини в різних напрямках, в тому числі атеїстичному, інтелектуальному, практичному. У цілому ж філософія стародавнього світу справила величезний вплив на подальшу філософську думку, культуру, розвиток людської цивілізації.

Звернення до історії філософської думки показує, що тема людини є, по-перше, невиліковною, по-друге, вона осмислюється з різних світоглядних позицій, зумовлені конкретно-історичними та іншими причинами. По-третє, в історії філософії незмінними є питання про сутність і природу людини, сенс її існування.